

איך לקיים שיעור ער"ב

ער"ב: עדיפויות ראשונות בחשיבותן

התמקדו בעדיפויות

במרבית השיעורים הקודמים כוון המאמץ ליצירת רעיונות רבים ככל האפשר: לעשיית חש"ם רחב ככל האפשר; למציאת גורמים רבים ככל האפשר בשכ"ג; לביצוע תוו"ת מקיף ככל האפשר; למניית היעדים השונים, וכו'. ער"ב הוא הכלי שבעזרתו שולפים את הרעיונות, הגורמים, היעדים וההשלכות החשובים ביותר. אין ספק שחלק מהרעיונות, הגורמים, היעדים וההשלכות שהעלינו בעזרת הכלים הקודמים חשובים יותר מאחרים. מטרת ער"ב היא לשחזר את סדרי העדיפות בדרך מכוונת.

אם כבר מן ההתחלה תנסו לשלוף אך ורק את הנקודות החשובות ביותר, תוכלו לראות רק חלק קטן מן התמונה. אבל, אם בתחילה תנסו לראות תמונה רחבה ככל האפשר, אזי ההערכה הסופית של מידת החשיבות של כל דבר תהיה תקפה יותר. זוהי הסיבה ששיעור ער"ב מופיע מאוחר למדי בסדרה.

כמו חש"ם, ניתן להשתמש בער"ב במסגרת סדרת השיעורים, במסגרת תחומי תוכן אחרים, או בכל מקום שבו נדרש אומדן של מידת החשיבות. אם התלמידים מעלים רעיונות תקפים בעיקרם, אך בעלי חשיבות מועטה, ניתן לבקשם לעשות ער"ב על המצב.

ער"ב הוא בעיקרו שיפוט ערכי ולכן אין בו תשובות מוחלטות. מה שאדם אחד רואה כחשוב, אחר עשוי להציב נמוך בסדר העדיפויות. כוונת השיעור היא למקד את תשומת-הלב ישירות בהערכת מידת החשיבות. לאחר שלמדתם לעשות ער"ב, אתם חופשיים לייצר רעיונות רבים ככל שיעלה על דעתכם. אם אינכם יכולים לבצע ער"ב, אתם עלולים להביא בחשבון רק אותם רעיונות שמלכתחילה נראו כבעלי חשיבות — וכך אתם עלולים להתעלם מרעיונות חשובים אחרים.

(קיראו בכרטיס העבודה של התלמיד את הדוגמה של העדיפויות הכרוכות בהלוואת כסף למישהו).

תרגול

(קיראו את הסעיף תרגול בכרטיס העבודה של התלמיד)

את תרגילים 1, 2 ו-3 מתרגלים בדרך-כלל בזה אחר זה. אבל המורה רשאי להחליף כל תרגיל באחד מן התרגילים 4-7. גם תרגילים מסעיף הפרויקט יכולים לשמש כחלופות. התלמידים עובדים בקבוצות.

תרגיל 1. מתוך רשימת ששת הגורמים, כל קבוצה בוחרת את שלושת הגורמים החשובים ביותר בעיניה. הגורמים אינם צריכים להופיע דווקא לפי סדר החשיבות. כל קבוצה מציגה, בתורה, את בחירתה, בעל-פה או בכתב על גיליון נייר כך שהמורה יוכל להשוות ביניהן ואולי לרשום "רשימת בחירה" על הלוח. הזמן המוקצב הוא 3 דקות.

תהליך

דין

- האם קביעת סדר העדיפויות היא דבר טבעי, או שעליך להקדיש לכך מאמץ?
- האם העדיפויות המיד ברורות מאליהן?
- מתי חשוב ביותר לסקוע עדיפויות?
- כיצד אתם בוחרים את העדיפויות?

עקרונות

- א. חשוב לצבור מספר גדול ככל האפשר של העיונות, ואז להתחיל לבודד את העיונות המעודפים.
- ב. לאנשים שונים במצבים דומים עשויות להיות עדיפויות שונות.
- ג. עליכם לדעת בדיוק מדוע החלטתם להעניק עדיפות לפריט מסוים.
- ד. אם קשה לכם לבחור את הדברים החשובים ביותר, נסו להתבונן על הדברים מן הכיוון ההפוך: סלקו את הדברים הפחות חשובים ואז ראו מה נשאר לכם.
- ה. אמרו להתעלם מן העיונות שלא נבחרו כעיונות עדיפים. יש להבא גם אותם בחשבון — אבל אחרי שמספלים בעיונות העדיפים.

פרויקט

1. מהם, לעדתי, העדיפויות בניהול בית-ספר?
2. מה הופך תכניות טלוויזיה למעניינות? עשו שישיג ולאחר מכן עיי"ג.
3. איילו הייתם אחראים לתקצאת כסף לפחקדים, איך הייתם מחליטים כיצד לחלק את הכסף? מה היו העדיפויות שלכם? *

© זכויות ברוך וים לפיתוח החשיבה

7. ערי"ג: עדיפויות

ערי"ג = עדיפויות ראשונות בחיבתותן.

יש דברים חשובים יותר מן האחרים. יש גורמים חשובים יותר מן האחרים. יש יעדים חשובים יותר מן האחרים. יש השלכות שחשובות גדולה יותר מן האחרות. כאשר אתם חושבים על מצב מסוים, אחרי שיצרתם מספר רעיונות עליכם להחליט איילו מהם הם החשובים ביותר, כך שתוכלו לפעול בהתאם. אחרי שעשיתם חשיבים, עיי"ג, ומיית נותן לעשות עיי"ג, על-מנת לשלוף את הקודרות החשובות ביותר — את אלה שאתם מעניקים לזן עדיפות ומספלים בהן תחילה.

דוגמה

מישהו רוצה ללנות מכם כסף. ממךד הגורמים השונים שאתם שוקלים, אתם מעדיפים את הגורמים האלה:

- ◆ האם יש לכם כסף?
- ◆ האם אתם יכולים להשתרש לעצמכם לללות כסף?
- ◆ האם אתם בוטחים בלוהו?
- ◆ מתי הלוח יחזיר לכם את כספכם?

תרגול

1. בשעה שעשיתם עיי"ג על בחירת מקצועי, העליתם את הגורמים הבאים: חשק, הסיכוי לשיפור ולהתקדמות, האנשים שאתם תעבדו, סיכוי התבודדות, המרחק שתצטרכו לנסוע או ללכת לעבודה, תעניין או התאהה שאתם עשויים להפיק מן העבודה. איילו היה עליכם לבחור את שלושת הגורמים החשובים ביותר, איילו גורמים הייתם בוחרים?
2. אז מגלה שבנו בן ה-10 גנב חכת דיגנים מדיני על שפת-הים. מה צריכות להיות העדיפויות של האב בספלו בילד?
3. עשו עיי"ג על קניית בגדים, ואחר-כך עיי"ג על המטרות שמצאתם.
4. כאשר אתם מחליטים אם מישחו מוצא-תן בעיניכם או לא, מהם הגורמים החשובים ביותר בעיניכם בניבוש דעתכם? רשמו את שלושת הגורמים העומדים בראש הסולם.
5. איילו הייתם מארגונים מסיבה, מה היו העדיפויות שלכם?
6. עזרי בן 19 רוצה לבלות שנה בטוליים באפריקה. הוא מבקש מהוריו כסף. מה צריכות להיות העדיפויות שלכם בהחלטה האם לעזור לו או לא?
7. כאשר אתם בוחרים פוליטיקאי, מהו, לדעתכם, העדיפויות שלכם? עשו עיי"ג, ורשמו ארבע עדיפויות.

© זכויות ברוך וים לפיתוח החשיבה

תרגיל 2. כל קבוצה עובדת על בעיה זו במשך 4 דקות, שבסופן קבוצה אחת נבחרת להציג את התפוקה שלה ושאר הקבוצות או היחידים מוזמנים לומר האם הם מסכימים עם הנאמר. דיון זה חייב להיות קצר.

הצעות:

- להחזיר את החבל לבעליו.
- להסביר לילד מדוע אסור לגנוב.
- לנסות להבטיח שמקרה כזה לא יקרה שנית.
- לכעוס מאוד.
- להעניש את הילד.

תרגיל 3. כל קבוצה מתבקשת לעשות שמ"י ואחר כך ער"ב. אחרי 3 דקות – קבוצה אחת מציגה את כל היעדים, וקבוצה אחרת מציגה את שלוש העדיפויות הראשונות שלה. הקבוצות האחרות יכולות לא להסכים עם הבחירה.

הצעות:

שמ"י: להיראות טוב, להיות מיוחד, להיות אופנתי, לשמור על חוס הגוף, לבזבז כמה שפחות כסף, להתחרות עם מישהו אחר.
ער"ב: להיראות טוב, לשמור על חוס הגוף, לבזבז כמה שפחות כסף.

תהליך

(קיראו את הסעיף תהליך בכרטיס העבודה של התלמיד)

מקיימים דיון פתוח של הכיתה כולה, שבו התלמידים מייצגים את עצמם ולא את דעות הקבוצה.

- האם קביעת סדר העדיפויות היא דבר טבעי, או שעליך להקדיש לכך מאמץ מיוחד?
- האם העדיפויות תמיד ברורות מאליהן?
- מתי חשוב ביותר לקבוע עדיפויות?
- כיצד אתם בוחרים את העדיפויות?

עקרונות

(קיראו את הסעיף עקרונות בכרטיס העבודה של התלמיד)

הקבוצות בוחנות את רשימת העקרונות המופיעים בכרטיס העבודה לתלמיד. הן מתבקשות לציין מהם העקרונות החשובים ביותר בעיניהן. הקבוצות יכולות גם לבקר כל אחד מן העקרונות או לבנות עיקרון משלהן.

פרויקט

(קיראו את הסעיף פרויקט בכרטיס העבודה של התלמיד)

בשיעורים של שעה אחת לא יהיה די זמן לעבוד על סעיף זה. תרגילי הפרויקט יכולים לשמש כנושאים לחיבורים. אפשר לתת אותם לתלמידים על-מנת שיעבדו עליהם בזמנם החופשי על-פי המקובל (בבית-הספר או בבית). בשיעורים ארוכים יותר יכולות הקבוצות לעבוד על תרגיל מסוים מתוך תרגילי הפרויקט, שנבחר על-ידיהן או על-ידי המורה, כפי שמתואר בפרק על תבנית השיעור האופייני.